

‘Fratelli tutti’, una veu a fer ressonar

Dg, 18/10/2020 per Catalunya Religió

(Eduard Rey -CR) L'Encíclica 'Fratelli tutti' del **Papa Francesc** [ha generat polèmica](#), segons llegeixo en alguns mitjans. Alguns han dit que el Papa és comunista... Res de nou sota el sol: diuen que quan **Lleó XIII** va publicar la primera encíclica de temàtica social, la 'Rerum Novarum', l'any 1891, n'hi va haver que es van organitzar per pregar per la conversió del Papa. Suposo que moltes crítiques es fan a partir de lectures parcials del text. Altres potser evidencien que el Papa ha encertat precisament en les veritats incòmodes que volia posar sobre la taula.

Com a franciscà, voldria fer un aclariment. Crec que el fet que el Papa hagi pres com a inspiració per al seu pontificat la figura de sant Francesc no en fa un Papa franciscà. Ell ve d'una altra tradició espiritual, força diferent de la franciscana, per exemple, en la manera d'entendre el govern o en el lloc que ocupa la missió. Una apropiació franciscana del Papa Francesc, doncs, no em sembla legítima. El mateix passa amb aquesta encíclica. Sant Francesc i el seu encontre amb el soldà d'Egipte hi són com un catalitzador, com la metxa que encén la reflexió, però hi ha altres fonts d'inspiració que ell cita al final de tot, especialment el beat **Charles de Foucauld** i figures situades en l'estela del **Mahatma Gandhi**, com **Martin Luther King** o **Desmond Tutu**. L'àmbit de la reflexió del Papa s'inscriu en un marc molt més global, el de la doctrina social de l'Església.

Sense ser un expert en aquest camp, jo llegeixo la '[Fratelli tutti](#)' en una continuïtat amb aquest fil del magisteri i la tradició eclesial. No és cap novetat, per exemple, dir que la propietat privada, sense deixar de ser una cosa positiva, és secundària respecte del bé comú. No ho és tampoc que l'Església plantegi interrogants de fons sobre les dinàmiques del liberalisme, o que es mostri en desacord amb la idea que el mercat per si sol s'autoregula i acaba generant justícia. El text inclou força cites de **Joan Pau II** i de **Benet XVI** (especialment de 'Caritas in Veritate') que subratllen aquesta continuïtat. Si hi ha catòlics que s'han escandalitzat per alguna d'aquestes afirmacions, demostren conèixer ben poc la pròpia tradició.

“Realitzar la fraternitat a partir de pobles i nacions que visquin l’amistat social” (n. 154) em sembla a mi la frase que resumeix l’aportació més pròpia del Papa en aquest document. Fraternitat universal i amistat social descriuen com dos pols, un d’obert a tota la humanitat i un altre arrelat en el lloc i la cultura d’un poble, que es necessiten i es complementen. L’accent de l’encíclica recau més en l’aspecte universal, perquè el Papa sent en el moment present que el risc més gran és de tancament dels diferents grups i nacions, amb la consegüent exclusió dels més pobres. Entre moltes coses dignes de destacar, voldria assenyalar, en l’apartat que dedica als polítics, una d’aquelles genialitats del Papa posant en contrast dos termes aparentment sense connexió quan recomana buscar més la fecunditat que l’èxit (n. 193-197). En el fons crec que és una altra versió d’aquella intuïció tan seva que “el temps és superior a l’espai”, que és millor treballar per generar processos que per ocupar espais de poder.

M’incomoda una mica el capítol vuitè, sobre “les religions al servei de la fraternitat en el món”. Els pocs paràgrafs dedicats a l’Església són clars, i s’agraeix que la vulgui situar també com un actor polític (que no partidista) sense conformar-se amb l’esfera privada on liberalismes i populismes la volen recloure. Però personalment hauria agraït un accent més fort en aquest sentit, perquè si no és així al final l’estat-nació acaba sent el marc de referència bàsic del discurs, fins i tot quan se’l vol superar en els camins de la fraternitat universal.

M’hauria agradat una paraula més articulada, per exemple, entorn de què aporta a la fraternitat universal que l’Església sigui sagrament d’unitat. Igualment, després d’haver exposat un pensament ric i matisat sobre la idea de “poble”, potser hauria valgut la pena treure’n algunes conclusions de cara a una Església que en el Concili Vaticà II es va definir molt especialment com a “Poble de Déu”. A més, el Papa en alguns paràgrafs fa servir expressions molt genuïnament cristianes, com la paraula “Pare” aplicada a Déu, com si expressessin quelcom comú a totes les religions, cosa més aviat discutible.

‘Tutti fratelli’ és un text dens i extens, que sembla voler parlar de tot i adreçar-se a tothom. És una de les seves bel·leses, i també un dels seus perills, perquè en un espai obert i sense límits és on una veu es pot perdre amb més facilitat. També per això penso que hauria estat convenient aturar-se més en una paraula específica per a l’Església, ja que al final és la caixa de ressonància que ha de donar cos a la veu del Papa en el document. Crec que val la pena que ens apliquem a fer-ho i que creguem de debò que les nostres comunitats locals i la xarxa mundial que som fan ja visible aquesta amistat i aquesta fraternitat que el Papa predica.

Eduard Rey és el provincial dels Franciscans a Catalunya i les Illes Balears i president de la Unió de Religiosos de Catalunya